

کتابخانه مجلس حافظه تاریخی ملت ایران

در گفتگو با رضا آذری شهررضایی

کوروش نوروزمرادی - محمد خانعلی

■ نخست لطف بفرمایید خود را معرفی نموده و سوابق علمی، تحقیقی خود را بیان کنید.
بنده رضا آذری شهررضایی هستم و بیش از ده سال است که در حوزه تاریخ سیاسی و

معاصر ایران مشغول به فعالیت هستم و تاکنون چندین کتاب و مقاله از بنده منتشر شده است.
■ چه عامل یا عواملی باعث شد که شما کتابخانه مجلس را برای مطالعه و تحقیق انتخاب نمودید؟
یکی غنای منابع و دیگری همکاری کارکنان کتابخانه به خصوص بخش نشریات در کمک به استفاده کنندگان است.

■ نحوه برخورد کارکنان در بخش های اطلاع رسانی، کتابداری، نشریات و... همچنین مدیران را چگونه ارزیابی می کنید؟
تاکنون خوب بوده است.

■ کتابخانه مجلس از نظر کیفیت و کمیت منابع چگونه است؟

کتابخانه مجلس به لحاظ اهمیت و ارزش منابع یکی از کتابخانه های مادر کشور محسوب می شود و جایگاهی بسیار مهم در حفظ آثار فرهنگی و ملی ایران دارد. بنابراین برای تحقیقات تاریخی گنجینه این کتابخانه جایگاهی مهم دارد.

■ مکان کتابخانه را از نظر موقعیت جغرافیایی، فضا، نور، سکوت چگونه ارزیابی می کنید؟

خوب است و تاکنون هیچ گونه کاستی مشاهده نکردم.
■ آیا ساعت مطالعه یعنی ۸ صبح الی ۶ بعد از ظهر مطلوب یک محقق می باشد؟ اگر پیشنهادی دارید لطفاً ارائه کنید.

به نظر من از آنجایی که کتابخانه مجلس جزو کتابخانه های پراهمیت کشور است لازم است که حداقل ۱۲ ساعت روزانه به مراجعه کنندگان

سرویس دهد و همچنین روز جمعه هم باز باشد چون در روزهای جمعه محققین و دانشجویان می توانند به کار خودشان ادامه دهند و یا کسانی که در روزهای عادی شاغل هستند می توانند از روز جمعه در جهت اهداف پژوهشی و یا آموزشی خودشان استفاده کنند.

■ شما بیشتر از چه منابعی استفاده می کنید؟ آیا منابع مورد نظر شما در کتابخانه موجود می باشد؟ و اصولاً منابع کتابخانه چند در صد از منابع اطلاعاتی شما را برآورده می نماید؟

منابع مورد استفاده ام اسناد، نشریات قدیمی و کتاب های منتشره قدیمی و جدید است. من در کتابخانه مجلس بیشتر از نشریات قدیمی استفاده می کنم و به نظرم نشریات قدیمی کشور فقط در کتابخانه های مجلس، کتابخانه ملی و کتابخانه دانشگاه تهران از غنا برخوردار هستند. و بیشترین استفاده من از نشریات قدیمی حدوداً هشتاد درصد کتابخانه مجلس و بیست درصد از کتابخانه ملی و سایر کتابخانه هاست.

■ از نحوه دسترسی به منابع کتابخانه راضی هستید؟ در مقایسه با کتابخانه های دیگر چه برداشتی دارید؟

بله و اصلاً کتابخانه مجلس قابل مقایسه با کتابخانه های هم سطح مانند کتابخانه دانشگاه تهران نیست.

■ ضعف ها و کاستی ها و نقاط قوت کتابخانه مجلس به نظر شما در چه بخشها و منابعی است؟
به نظر می رسد یکی از کاستی ها کتابخانه، عدم استفاده از تکنولوژی روز در حفظ دراز مدت منابع

و ارائه خدمات بهتر به مراجعه کنندگان است و از آنجایی که چندین سال قبل بودجه قابل توجهی برای این امر اختصاص داده شده است به نظر می رسد مدیریت هدفمندی از همان ابتدا برای مدرن نمودن دیده نشده است. مسئولین کتابخانه باید برآورد کنند چقدر هزینه خرید دستگاه های میکروفیلم، ریدر، اسکنر و دیگر دستگاه ها برای مدرن نمودن کردند و چقدر در این امر موفق بودند و حتی باید برآورد کنند که چقدر از آن مقدار کاری که شده موفق بوده به عنوان مثال بنده هفته پیش یکی از میکروفیلم های روزنامه شفق سرخ را می خواستم استفاده کنم، اما اصلاً خوانا و قابل استفاده نبود. مسئولین باید بررسی کنند چند درصد از کار با کیفیت بوده و چند درصد بی کیفیت تا بتوانند جلوی اشتباهات آتی را بگیرند.

به نظر من با این امکانات شاید تاکنون باید مطبوعات دوره قاجار به طور کامل اسکن و به طریق کامپیوتری آماده خدمات دهی می شد، ولی متأسفانه این امر صورت نگرفت و یا در بخش خدمات دهی و فهرست نویسی اسناد باید از مورخین نامی و همچنین از مراکز مهمی مانند سازمان اسناد ملی که تجربیات و قدمت زیادی نسبت به دیگر مراکز آرشیوی در امر فهرست نویسی و طبقه بندی اسناد دارد، بهره گرفته می شد که شاید در این صورت بخش اسناد کتابخانه از وضعیت بهتری در خدمات دهی برخوردار می شد. اسناد کتابخانه مجلس، که طبعاً در آن منابع بی نظیری است، هنوز خروجی مناسبی نسبت به جاهای دیگر ارائه نداده است.

■ اگر روزی خودتان کتابدار و اطلاع رسان کتابخانه مجلس بودید چه می کردید؟
همان کاری که کتابداران کتابخانه مجلس می کند.

■ میزان دسترس پذیری منابع کتابخانه تا چه حد است و اصلاً از آن راضی هستید؟

من ارتباطم تنها در بخش نشریات است و از دسترسی و سرویس دهی آنان راضی و متشکرم.

■ چه توصیه‌ای برای کتابداران خبره کتابخانه دارید؟ فکر می‌کنم کتابداران کتابخانه مجلس احتیاج به توصیه‌ای ندارند و در امر کتاب دیگران باید از آن توصیه بخواهند.

■ با توجه به کپی رایت و حق تملک اگر به کپی دوره کامل یک نشریه یا کتاب یا نسخ خطی احتیاج داشته باشید، انتظار دارید چند صفحه از آن مدرک برای شما کپی شود؟

من نمی‌دانم که قانون کپی رایت درباره یک نشریه قدیمی دوره قاجار چگونه مورد ملاحظه قرار می‌گیرد، اما درباره کتاب‌هایی که در دهه‌های اخیر منتشر شده و امکان تجدید چاپ آن است باید این حق مورد توجه قرار گیرد.

■ چگونه کتابخانه می‌تواند آرمانی‌ترین خدمات و سرویس را به شما بدهد؟

میز، صندلی، زمان بیشتر برای استفاده از منابع برای من کافی است.

■ آیا تاکنون اتفاق افتاده که منبعی را انتظار داشته باشید که در کتابخانه باشد، ولی در فهرست منابع موجود نباشد؟ به خاطر ندارم.

■ از آن جا که شما با منابع قدیمی و شکننده سرو کار دارید، چه توصیه‌هایی و چه انتظاراتی در حفظ منابع کتابخانه دارید؟

در پاسخ سوالات پیشین گفتم تنها با کامپیوتری نمودن سرویس دهی، هم منابع اصلی کمتر آسیب می‌بینند و هم سرعت بیشتری در جهت استفاده از منابع صورت خواهد گرفت.

■ گمان می‌کنید کتابخانه باید بین مراجعین در سطح علمی و پژوهشی مختلف تسهیلات و برخورد متفاوتی داشته باشد؟ یا با همه، اعم از آن که هدف پژوهشی اش تجاری است و یا تکلیف درسی است یا آن که پژوهش بنیادی دارد، به یک شکل برخورد نماید و یکسان خدمات دهد؟

به لحاظ حقوقی نباید بین مراجعین تفاوت قائل شد و تمام شهروندان حق دارند متناسب با نیاز خود خدمات دریافت کنند. اما تفکیک قائل

شدن بین مراجعین کتابخانه بستگی به امکانات خدمات دهی دارد. به عنوان مثال یک نشریه قدیمی ممکن است برای یک محقق حرفه‌ای استفاده‌ای حیاتی داشته باشد و برای یک مراجعه کننده معمولی فقط جهت رویت باشد؛ بنابراین نمی‌توان این نشریه قدیمی را که وضعیت شکننده دارد در اختیارش گذاشت فقط باید با اسکن و کامپیوتری نمودن نشریه قدیمی حق او را ادا کرد.

■ در حالی که در سراسر دنیا بحث «اقتصاد دانش» مطرح است نظرتان در مورد دریافت وجه در قبال خدمات توسط کتابخانه چیست؟

این امر برای مسائل پژوهشی و تولیدات فرهنگی کاملاً اشتباه و خسارت‌بار خواهد بود، چون معمولاً محققین از بضاعت اقتصادی قوی برخوردار نیستند و باعث می‌شود که اندک تحقیقاتی که در حوزه‌های فرهنگ، سیاست، اقتصاد و اجتماع صورت می‌گیرد، خاموش شود. اما اگر خدمات دهی به یک موسسه قوی بنیه باشد که برای رفع نیازها و مسائل تحقیقاتی به منابع کتابخانه محتاج باشد فکر می‌کنم در قبال رفع نیازش بد نباشد که کمک‌هایی برای ارتقای کتابخانه دریافت شود. ■ با توجه به توانایی‌های فعلی پیشنهاد می‌نمایید چه گروه علمی و چه کسانی را به عنوان عضو در کتابخانه بپذیریم؟

از لیسانسیه به بالا و یا کسانی که صاحب اثر هستند. ■ پیشنهاد می‌نمایید با رابطان پژوهشگران تجاری (که خود بدون تحقیق عده‌ای را برای تحقیقاتشان اجیر می‌کنند و به کتابخانه‌ها می‌فرستند) چگونه برخورد نماییم؟

به نظر من نمی‌توان تشخیص داد که چه تعداد از مراجعین از این نوع افراد هستند و اصلاً نمی‌دانم آیا درست است که کتابخانه کنکاش بکند برای شناسایی این افراد و یا اگر هم شناسایی شوند، به لحاظ حقوقی می‌تواند در خدمات دهی اش تاثیر بگذارد یا نه. این مسئله‌ای است که باید در آن تامل شود. اما باید توجه داشته باشیم که بعضی از محققین و مورخین معمولاً تعدادی دستیار که به نوعی کارآموز هم هستند، برای امور تحقیقاتی‌شان از آنان استفاده می‌کنند که این چیز بدی نیست چون هم کارآموز با منابع و کار تحقیقاتی آشنا و مانوس می‌شود و هم هدف تحقیقاتی سریع‌تر به منصفه ظهور می‌رسد.

اما قطعاً کسانی هستند که تبخری در امر کار تحقیقاتی ندارند، اما صرفاً چون حائز یک مقام یا اختیاراتی هستند از موقعیت‌شان سوءاستفاده می‌کنند که جایگاهی علمی برای خود دست و پا کنند بدون آنکه زحمتی برای به دست آوردنش کشیده باشند.

■ چه منابع مهمی را پیشنهاد می‌کنید کتابخانه آن را تجدید چاپ نماید؟

به نظر من نشریات قدیمی دوره قاجار تماماً باید تجدید چاپ شود کما این که تاکنون روزنامه مجلس تجدید چاپ شد که کار مثبتی بود و امیدوارم ادامه یابد. ■ آیا فکر می‌کنید اتاق‌هایی چون «اتاق استراحت محققین»، «اتاق سرگرمی» و تسهیلات دیگر چون تالار میتینگ و اجتماعات برای کتابخانه مجلس لازم است؟

در موقعیت کنونی این کارها اسراف است به نظر من چاپ نشریات قدیمی یا نسخ خطی نادر و مهم و اسکن و کامپیوتری نمودن منابع، مهم‌ترین و مبرم‌ترین کار کتابخانه است که خود قدمی اساسی در حفظ منابع و خدمات دهی سریع است.

■ اگر پیشنهادی دارید بفرمایید؟

در کشور تقریباً هشت آرشیو و کتابخانه وجود دارد که به منزله حافظه تاریخی این ملت هستند و کتابخانه مجلس یکی از آن مراکز است.

به نظر من کشور ایران مشکلات زیادی در حوزه سیاست، اجتماع، اقتصاد و فرهنگ دارد که پیشینه تاریخی دارد؛ بنابراین تا نخبگان و برنامه ریزان کشور به حافظه تاریخی برای حل و فصل مسائل جاری رجوع نکنند و به نقد و بررسی نپردازند، کشور کماکان با این معضلات نمی‌تواند برخوردی اصولی داشته باشد.

در حال حاضر نه تاریخ اقتصادی و نه تاریخ اجتماعی داریم و نه تاریخ سیاسی. تصور می‌کنم کتابخانه مجلس یکی از مراکز مهم در تدوین تاریخ اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است. بنابراین مسئولین کتابخانه می‌توانند علاوه بر حفظ منابع و مدرن نمودن خدمات دهی، به امور دیگری مانند تهیه فهرست و کلید واژه و اعلام از ۲۴ دوره مشروح مذاکرات مجلس و همچنین مشروح مذاکرات مجلس سنا بپردازند. و این کار می‌تواند به تسهیل و سهولت امر پژوهشی در کشور که همانا یکی از اهداف کتابخانه مجلس است سرعت ببخشد.